

Izbaja vsaki četrtek
in velja s poštno vred
ni v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . . . . . fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . . . . . fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 53.

V Mariboru 31. decembra 1868.

Tečaj II.

Vabilo na naročbo.

Z tem listom se konča drugi tečaj „Slov. Gosp.“. Pri ti priliki ponavljamo še enkrat prošnjo, naj nas rodoljubi z obilno naročbo podpirajo, ker bode prihodno leto za lesoreze več stroškov.

Še enkrat izrekamo srčno zahvalo vsem našim dosedajnim prijateljem in podpornikom, ki so nas prve dve leti duševno in materialno tako krepko podpirali.

Vredništvo.

1868 na starega leta den.

Dnes snemamo koledarček l. 1868. raz stene, kder je visel celo blaženo leto. Denemo ga v stran, v marsikteri hiši ga pripnejo k dolgi vrsti že dosluženihi koledarčkov, ki visi kot malo cenjena roba, le takrat ga v roke vzamejo, kedar je treba oslabelemu spominu v pomoč priti. Malo cenjena roba, kajti za to, kar je bilo, nikdor nič ne da.

Vendar mi še hočemo tudi enkrat, predno koledarček denemo v stran, ga v roke vzeti in premetovati listeke, ki kažejo čas preteklega leta in se spominjati, kaj nam je bilo leto, ki dnes mine v morje večnosti, hočemo v kratkem pregledati črte, ki smo si jih načrtali v teku doteklega leta.

Naj globljeje nam v srce segajo spomini, ki so navezani na našo lastno hišo. In kdo ne bi imel v lastni hiši iz tega leta veselih ali žalostnih spominov? Življenje ni brez spremembe. Videli smo iz one hiše srečno nevesto spremljati pred oltar, doni še nam po nšesih veseli buk in godba in strel, okinčane svatovce so se že dolgo časa spreoblekle in nevesta skrbljiva žena že kolovrat suče, ta dogodba letošnjega leta pa ostane v koledarčku te hiše zavedno rudeče podčrtana. Tudi smo videli krst ali pogreb ali hudo bolelne, srečo ali nesrečo v gospodarstvu, vsak posameznik ima svoje vesele ali žalostne spomine v tem preteklem letu.

Toda javnost praša le po narodnih in državnih spominih, ker človek je ud človeštva, je ud države, je ud naroda, zanimiva nas tedaj današnji den tudi v pratiko ali koledarček pogledati in se prašati, koji spomini nas vežejo na letošnje leto, za koliko je prišlo človeštvo naprej ali nazaj, kako država, kako naš narod slovenski, z drugimi besedami kaj se je to leto na svetu imenitnega zgodilo, kaj v naši državi kaj med našim ljubljanim narodom slovenskim?

Kaj bi rekli, da gre človeštvo naprej. Imele so v Petrogradu države shod in so odločile, da pri prihodnih vojskah nočejo več rabiti takih ustrojov, ki usmrtijo na eden strel množino vojakov. To bi bila stopnja naprej. Po španski revoluciji, ki je kraljico iz prestola pregnala, se je izreklo da od onega dne naprej v španskih naselbinah rojeni suženski otroki postanejo vsi svobodni.

To je tudi spomin, ki znači napredek človeštvu. Na Angleškem je vsled nove volitve Gladstone stopil na državno kormilo, in pričakuje se, da pridejo po njegovem uplivu stiskani Irčani do svojih pravic. Ravno tako se sme volitev Grant-a za prvosednika severo-amerikanske republike šteti med vesele dogodke, kajti od njega se pričakuje sprava z južnimi državami in da se sužnost popolnoma odpravi.

Ruska država se je zdatno razžirila po Aziji, pot se odpira blizo do Indije po suhem, turško gnezdo se razdira, železnice in omika se širijo do tje med narode, ki so se dotlej še med divje šteli.

Med žalostne svetovne dogodke moramo šteti veliki potres v Ameriki, krvolitje na Kreti, umor Srbskega knjeza Mihajla.

Kaj pa se je v naši Avstrijski državi to leto posebno imenitnega zgodilo? Pod kormilom novega cislajtanskega ministerstva smo dobili, tele imenitne postavave: 1. Zakonsko postavavo, ki dovoljuje sklepanje in ločitev zakonov po državljskih postavah in v sili se sklepa tudi brez crkvene poroke. 2. Šolsko postavavo, ki duhovščini upliv do šole menjša. 3. Medverska postavava, ki vse v državi pripoznane vere imenuje ravnopravne. 4. Odvetništvo ali advokacija je pogojema prosta. 5. Novo vojaško postavavo, ki vojake pomnoži in še prida deželno brambo in črno vojsko. Na dolgu nam je pustilo to leto posebno izvršilno postavavo §. 19, porotnice, premembo kazenske postavave.

Cislajtanski zbor je zboroval brez Českih poslancev. V Translajtanskem zboru v Pešti se je dovršila zveza ali v Hrvaškem smislu podvržba trojedne kraljevine pod Ogersko krono, toda brez Dalmacije; se še ne ve, gre-li v Cis- ali Translajtanijo. Sklenola se je narodna postavava, pa ne po godu nemađjarskim narodom, ampak Srbi, Slovaki, Rusini, Romani, Nemci se čutijo tlačene.

Avstrijske države naslov se odslej glasi: avstrijsko-ogerska država. Drugi posebni dogodki t. l. so bili izjemni stan na Českem. Českega deželnega zbora Česki poslanci niso obiskali, posebno dosti obsojenih vrednikov na Českem, nesreča na železnici v Horovicah in v solnijah v Velički.

Kaj pa smemo mi Slovenci na starega leta den reči? Kteri spomini naj vežejo na staro leto 1868? Recimo, naše sv. Mohorsko društvo je imelo nad 10 tisoč udov. Okoli Trsta se je napravilo 6 novih čitalnic, osnovalo se je v Ljubljani politično društvo za brambo narodnih pravic, imeli smo tabore v Ljutomeru, Žalcu in Šempasu, dijaški in učiteljski zbor v Ljubljani.

Ideja za zedinjenje vseh Slovencev se je živo izrekala, nad 100 prošenj je prišlo v tem smislu v Gradec. Vdeležili smo se pri polaganju temeljnega kamna za narodno gledišče v Pragi po dr. Vošnjaku, na svet je stopil politični časnik „Slovenski Narod“; smemo zadovoljni biti, dasi nismo brez neljubih spominov. Iz sredine naše je bil pri novi politični vredbi prestavljen naš prvi in naj krepkejši javni zagovornik Štirski g. M. Herman, „Glasnik“ je sred leta zaspal, dogodki v Trstu, peresna vojska proti politiki naših državnih poslancev, ki jo sicer le zato obžalujemo, ker je ostala brez ploda. Obečalo je nam l. 1868 še domače železnice in nove šole, in narodne šole, in narodne urade in že so si uradniki pisali spričala ali to so obečanja, ktera si dobro zapomnimo in jih zapišemo tudi v prihodni koledarček kot tirjatev.

Potovanje §. 19.

(Konec.)

Zdaj pa stopi nek drug mož pred uradnika, mu tudi slov. pismo da, sliši ravno tisti odgovor, pa se ga ne vstraši. Lepo slov. reče gospodu: „V časnikih sem bral postavavo, ktera pravi,

da so vsem narodom jednake pravice podeljene, vsak sme tirjati, da se mu v uradnih v tistem jeziku odpisuje, v katerem svoje pismo vložijo, to je v tistem, kterege narod, med katerem uradniki živijo, govori. Tukaj smo Slovenci, za to hočemo tudi, da se nam slovensko odpisuje. To je mož, sem si mislil, vidim, da je časnike prebiral, da se je že izuril, da ve, kaj mu po pravici gre. Tudi gospod se je umaknol, vzel pismo in obljubil, da hoče že storiti, kar bo mogoče. Da bi le več takih možev bilo, kateri bi povsodi svoje pravice tirjali pošteno, saj bi še več dosegli. Zapustim to hišico, kder moje povelje tako izpolnujejo, ter grem v drugo, kder ljudje nekoliko bolj glasno govorijo. Ko v njo pridem, sem videl, da sem v sodniškem hramu. Stranka, ktera se izprašuje, je čisto slovenska, sodnik pa ne zna toliko slovenski, da bi se mogel z njimi pogovarjati, koliko manj še zapisnik v narodnem jeziku spisati. Ljudje so že bili nekoliko razkačeni, ker se niso mogli z uradnikom porazumeti. Na zadnje neka ženska, ktera je polleta med Nemci služila jezna izkličje; „Ich hob“ „priečen“. Vsi so se nekoliko temu izrazu posmejali, pa razumeli ga niso. Zdaj pokliče sodnik „tolmača“, da bi posredoval med njim in stranko. Videlo se mu je že, da je diurnist, kateri ima na mesec 25 n. goldinar. Zdaj se začnejo razgovarjati, pa tolmač s sodnikom vred je tako slovensko govoril, da sem hitro razumel, to je tako imenovana „nemškutarska sproha“. Pozvedel sem zdaj tudi, kar je ova žena povedati hotela, namreč da ima priče, ktere znajo potrditi to, kar ona zahteva. Nekoliko časa še sem poslušal, pa jezik, kterege so gospodje uradniki govorili, je bil tako strašen, da me je začelo v zelodcu jesti po črevah pa gristi in moral sem oditi ker drugače bi „koliko“ dobil. Spoznal sem tukaj, zakaj se uradniki soperstavljajo slovensko pisati, ker, akoravno med slovenskim narodom živijo, se vendar jezika nočejo naučiti, zato bi bil čas, da bi se odločil vsem uradnikom čas, v kterem se morajo naučiti jezika naroda, med katerem živijo. Prepričal pa sem se tudi, koliko koristi ljudem časnik, kateri jim razloži, kaj imajo pravico tirjati, ker tako bodo vsi po pravem potu hodili, pa tudi doségli, kar jim gre, kar jim narava sama in zdrava pamet priznati mora.

Odidem iz uradnice, da poiščem gostivnico, v kateri bi dobil prav dobro staro vino, da si želodec popravim. Žalosten sem tudi bil nekoliko, ker sem se prepričal, da gospodje tako malo prisego držijo. Kdo jim bo zaupal! Najdem tudi kmalo gostivnico, v kateri sem našel na mizi „78 št. Slovenskega Naroda“. Vzamen ga v roke in na tretji strani nahajam dopis deželnemu zboru krajskemu, v kterem tirja, da se mora postava zaradi posilnega razdeljevanja pašnikov, ktera je le v slovenskem jeziku pisana, v nemški prestaviti, ker drugače je ministerstvo ne bi moglo naj viši potrditvi predložiti. O strašna jednakopravnost! Se oni kateri tolikokrat trdijo da spoštujejo in varujejo pravice vsakega naroda ne privoščejo celo krajski deželi slovenskega jezika, ter tirjajo nemško prestavo. Kako bi še tirjali potem od podložnih uradnikov spoštovanje. Narodnjaki v Ljubljani so se na noge postavili, ali, kakor mi drugi list pravi, so sklenoli prestavo v nemški jezik. Le samo po polovici, po tem bomo dosegli pravice, ktere nam narava priznava, potem pridemo naprej.

Gospodarske stvari.

Kako se da zemlja izporabiti.

Preteklo jesen sem obiskal pridnega in mislečega vrtnarja v Erturtu in ta mi je o porabljenju svojih zemljišč sledeče priobčil:

Rano spomladi se seje na zemljo, ki je dobro gnojena in globoko obdelana, salata, mesečna redkev in kapus. Salata se, ko hitro prva preresea pokaže, za dobro ceno deloma proda, deloma presadi. Med tem, ko se mesečna redkev piplje, se kolrabe po malem tako presade, da je cela greda z njimi nasajena. Potem ko se te porežejo se med zelerijo salata seje in karfiol sadi. Za zadnjega se spet z močnim in dobro obležanim gnojem gnoji, ko se tudi te rastline poberejo, se še enkrat salata seje. Tako zemlja skoz polletje ne za pol dne prazna ne leži.

Tega se veda ne bo mogel kmet nikdar doseči, pa ravno tako ne sme svojih njiv neobdelanih, prašnih pustiti. Prašenje je podedovanje iz prestarih časov in je stalo

z tlačanstvom v ozki zvevi, ko se je pa to v novejšim času odvezalo, mora vsak kmet svoja polja brez prašenja obdelovati in zemljo siliti. Sedajni časi pa tudi zahtevajo tako kmetovanje.

Množeče se prebivalstvo, potreba drago polje kolikor mogoče noseče storiti, vsled železnic boljše in hitrejše odajanje gospodarskih pridelkov, sedajna niža vrednost denarja, večje tirjatve države do kmeta, večje potrebe za življenje vse to sili k drugemu gospodarjenju, k pomnoženju žetev. K temu je se ve da misleče glave, pridne roke potreba, pa nemogoče ni, kakor kažejo mnogi primeri iz vsakdanjega življenja.

Kaj je storiti če krava pri molzenju mleko zadržava?

Amerikanski gospodarski list „The Prairie Farmer“ piše o tem, če krava mleko zadržava, se od tega lahko ozdravi, če se ji kiselo mleko piti dava. To priporoča namreč neki skušen gospodar Johnson, ki pravi: Ko je krava mleko popila in začne lizati posodo, v kateri se je kiselo mleko nahajalo, se mora začeti molziti in vsikdar bo rada vse mleko dala. Temu gospodarju je ta pomoček vsikdar pomagal tudi pri onih kravah, ktere niso več mleka puščale, kakor samo dve tretjini. On jim je dal vsikdar piti kiselega mleka in ko so začele posodo lizati, je je začel molziti in dobil je vsikdar mleko od krave.

Pravi, da jim je prej skušil davati soli, moke in še marsikterih drugih stvari, ktere so se mu priporočale ali vse zastoj, samo kiselo mleko je vsikdar gotovo pomagalo.

Posušeno meso.

Če hočeš imeti prav okusno posušeno meso, moraš ono meso, ktero hočeš posušiti, še celo toplo iz zaklane živali vzeti in taki v že pripravljeno mešanco vložiti, ktera se mora napraviti iz 1 lota na prašek zdrobljenega salitra in iz 1 funta kuhinske soli, meso moraš v tej mešanci prav dobro povaljati in če si to storil, se mora meso krog in krog dobro z rženimi otrobi posipati tako da jih kolikor naj več mogoče na mesu prilepljenih ostane; meso se po tem ali taki v dim obesi ali pa se prej s tiskarskim papirjem obviije in tedaj v dim obesi. Otrobi odvrtačajo vse zarke dimove delke in ubranijo ob enem, da se meso preveč ne posuši. Na ta način posušeno meso ima prav lepo črleno barvo, je dosti bolj okusno kakor na navadni način posušeno in se lahko dolgo prav dobro ohrani.

O grobanju.

Pred adventom sem bil na svojem posestvu in jako se čudil, da sem v vsej okolici le na enem kraju grobati videl; drugi je „oslice“ narejal ali prst v dolge kupe pod vinogradom nametoval; tretji pa trto obrezoval. Nehote mi pride pri tej žalostni prikazni na misel: Človek je sam sebi naj večji zločin!

Ljudje pravijo, da bo spet 10 let minolo, predu se dočakajo tako dobre izvrstne vinske kapljice. Toda v obče ljudje nič ne vedo, in so si sami največi zločini, pri tem pa še hudobno predrzni, ker se le na božji blagoslov operajo, roke pa v krilo polagajo; trdim jaz.

Res je. Bog je ljudem prejšno jesen dal precej obilno in prav dobrega vina; pa tudi prijetno jesen; k temu še čvrsto dozorelo trtino rožje, kar ni vsako leto vzlasti, ko je od toče natolčeno.

Grozno se mora človek čuditi nad samopašnostjo mnogih vinorejcev! Menda si mislijo: Vinograde smo grozdja oprostili, si lagve in pivnice napolnili — sedaj pa križ Božji! — Ali umni vinorejec ne misli tako; on se zlate priložnosti poprime in Boga hvali, da mu jo ponuja. Strah je votel in prazen, da bi se jame vode natekle in pogrobana trta trpela, splesnula ali celo strohnela. Saj vsak umen vinorejec ve, da gre globoko jame za grobanje kopati in trto ne na trda tla razpoložiti, temuče na rahlo dobro prst jo razpeljati, da še dovolj vlaga ali voda, če bi jame zares preslabo potlačene bile, pod pogrobano trto se odcejati zamore na vse strani ali kraje, kar tudi drugim bližnjim pa slabejim trtam veliko pripomore, da čvrsteje rastejo, ker voda skozi gnoj in dobro parst še le do vejnika, ali kder se vejnik v jame ne devlje, do zrahlane prsti napojeno vodo zboljšajo in zrahljajo, kakor dalje pride. Razun tega se gnoj pred razkroji tu razveže,